

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOJE ORGANIZAVIMAS

2017 m. gruodžio 5 d. Nr. VA-2017-P-900-2-22

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto svetainėje www.vkontrole.lt

SANTRAUKA

Audito svarba

Atsižvelgiant į šiandieninę geopolitinę Lietuvos situaciją, viena svarbiausių valstybės saugumo sąlygų yra krašto apsaugos sistemos stiprinimas. Kiekvienais metais didėjantis finansavimas ir siekis skirti 2 proc. šalies BVP, kad būtų pasiektas NATO šalių narių prisiimtas įsipareigojimas, yra svarbus valstybės tikslas.

Krašto apsaugos sistemos finansavimas nuo 2014 m. padidėjo 79 proc. ir 2016 m. siekė 574,6 mln. Eur. Gražinus privalomąją karo tarnybą, bendras visos krašto apsaugos sistemos personalo skaičius nuo beveik 16 tūkst. 2014 m. padidėjo iki daugiau kaip 19 tūkst. 2016 m. Nuo 2015 m. šios sistemos biudžetas yra subalansuotas pagal NATO reikalavimus dėl išlaidų sričių proporcijų pasiskirstymo, todėl didinami Lietuvos kariniai pajėgumai lėmė ir didėjantį finansavimą. Išlaidos ilgalaikiam turtui įsigyti, prekių ir paslaugų naudojimui 2016 m. sudarė apie 64 proc. visų sistemos išlaidų, todėl didelė dalis jų patiriama vykdant viešųjų pirkimų sutartis.

Aktyviai dalyvaujant ir organizuojant tarptautines pratybas, kartu su sąjungininkais dalyvaujant tarptautinėse misijose ir siekiant užsitarnauti patikimo partnerio vardą yra būtina, kad krašto apsaugos sistemai skirtos lėšos būtų panaudojamos racionaliai, įsigyjama patikimų ir būtinų tikslams pasiekti prekių, paslaugų ir darbų.

Didėjantis finansavimas ir auganti pirkimų apimtis reikalauja didesnės kontrolės ir priežiūros, siekiant išvengti neefektyvaus lėšų panaudojimo, todėl buvo nuspręsta įvertinti krašto apsaugos viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar krašto apsaugos viešųjų pirkimų sistema veikia efektyviai.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar viešieji pirkimai yra orientuoti į efektyvų prekių, paslaugų ir darbų įsigijimą;
- ar sudaromos sąlygos perkančiosioms organizacijoms tinkamai vykdyti viešuosius pirkimus;
- ar išnaudojama galimybė centralizuotai / konsoliduotai vykdyti viešuosius pirkimus.

Audito subjektu pasirinkta Krašto apsaugos ministerija, kuri yra atsakinga už viešųjų pirkimų krašto apsaugos sistemoje organizavimą ir vykdymą.

Audituojamas laikotarpis 2016–2017 m. III ketv. Šis laikotarpis pasirinktas atsižvelgus į 2016 m. pradėtą krašto apsaugos viešųjų pirkimų sistemos pertvarką. Siekdami išsamaus vertinimo, tam tikrais atvejais analizavome ir ankstesnių laikotarpių duomenis.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“.

Pagrindiniai audito rezultatai

2016 m. nebuvo atliekami visi veiksmai, užtikrinantys racionalų lėšų panaudojimą

Krašto apsaugos sistemoje perkančiosios organizacijos ne visų pirkimų planavimo metu nusistatydavo rinkos kainas atitinkančias planuojamas pirkimų vertes, vykdydamos pirkimus nepagrįstai priimdavo sprendimus padidinti numatytą planuojamą viešojo pirkimo vertę, pasitaikė atveju, kai sudarytų sutarčių vertė viršijo vidutines rinkos kainas. Krašto apsaugos ministerija 2017 m. identifikavo šiuos trūkumus ir ėmėsi priemonių jiems pašalinti – numatė papildomas kontrolės priemones šioms rizikoms valdyti. Siekiant, kad patvirtintos priemonės būtų tinkamai įgyvendinamos, būtina skirti vadovybės dėmesį, užtikrinant vidaus kontrolės veikimą.

Nėra renkama informacija apie patiriamas viešųjų pirkimų administracines sąnaudas

Krašto apsaugos ministerija neturi informacijos nei apie viešojo pirkimo iniciavimui, nei apie pirkimo sutarties vykdymui patiriamas sąnaudas. Audito metu apskaičiuotos tik viešųjų pirkimų vykdymui patiriamos sąnaudos. Informacija apie šias sąnaudas yra neišsami, nes ministerija neturi informacijos apie visus darbuotojus dalyvavusius viešųjų pirkimų komisijose. Tokie duomenys yra svarbūs atliekant viešųjų pirkimų sistemos stebėseną bei priimant pagrįstus sprendimus dėl sistemos tobulinimo, naujų kontrolės priemonių įdiegimo ir pan.

2016 m. perkančiosioms organizacijoms nebuvo sudarytos visos sąlygos tinkamai vykdyti viešuosius pirkimus

Ne visos krašto apsaugos sistemos perkančiosios organizacijos vertina, kad viešųjų pirkimų specialistų skaičius jose yra pakankamas, teigia, kad neatliekamas jų kompetencijos vertinimas, ne visų perkančiųjų organizacijų specialistai 2016 m. dalyvavo viešųjų pirkimų mokymuose. Dalį viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo funkcijų vykdė specialistai, kuriems tai nėra pagrindinė funkcija, o tai didina riziką dėl netinkamai vykdomų pirkimų. Krašto apsaugos ministerija 2017 m. ėmėsi priemonių spręsti problemas, susijusias su sąlygomis tinkamai vykdyti pirkimus, bet nėra sukurtas mechanizmas kaupti ir analizuoti informaciją apie visus darbuotojus, dalyvaujančius viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo procesuose, atitinkamai nėra išspręstas šių specialistų kompetencijos vertinimo klausimas.

Neužtikrinama tinkama viešųjų pirkimų sistemos stebėseną

Nustatyti viešųjų pirkimų sistemos tikslai, uždaviniai, veiklos efektyvumo rodikliai yra viena būtinausių sąlygų siekiant tinkamai vertinti viešųjų pirkimų veiklą. Krašto apsaugos sistemos tikslai, uždaviniai ir veiklos efektyvumo rodikliai buvo patvirtinti 2012 m. Papildomai atliekamas viešųjų pirkimų duomenų valdymas, sukurta duomenų rinkimo, kontrolės vertinimo sistema, tačiau po patvirtinimo nei viešųjų pirkimų sistemos tikslai, nei uždaviniai, nei veiklos efektyvumo rodikliai nebuvo peržiūrėti, neatliekama sisteminė veiklos efektyvumo rodiklių analizė. Dėl šių priežasčių neįmanoma priimti pagrįstų sprendimų dėl sistemos tobulinimo, negalima įvertinti jos veiksmingumo ir efektyvumo, atlikti lyginamųjų analizių, įžvelgti tam tikras tendencijas, kurios būtinos toliau tobulinant viešųjų pirkimų sritį.

Patvirtintas priemonių planas, skirtas centralizuoti krašto apsaugos sistemos įsigijimus, prisideda prie jos efektyvumo

2017-03-24 patvirtintas priemonių, skirtų pertvarkyti krašto apsaugos sistemos įsigijimų sritį, steigiant už gynybos aprūpinimą ir sistemų valdymą atsakingą agentūrą, planas. Jame numatytos ir šiuo metu įgyvendinamos priemonės prisideda prie viešųjų pirkimų sistemos efektyvumo didinimo. Tačiau, siekiant užtikrinti tinkamą šios sistemos veikimą ateityje, tikslinga nuolat analizuoti su įsigijimų centralizavimo procesu susijusius rizikos veiksnius.

Išvados

2016 m. krašto apsaugos viešųjų pirkimų sistema funkcionavo su trūkumais. Tų pačių metų pabaigoje Krašto apsaugos ministerijoje sudaryta įsigijimų proceso peržiūros ir pirkimų organizavimo, kontrolės ir priežiūros tobulinimo darbo grupė pateikė priemones šiems trūkumams spręsti. Atsižvelgiant į tai, patvirtinti esamos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir priemonių, skirtų įsigijimų sričiai pertvarkyti, steigiant centralizuotus pirkimus vykdančią agentūrą, planai, kurie šiuo metu yra įgyvendinami. Jie prisideda prie sistemos efektyvumo gerinimo, tačiau nėra sukurto tinkamo viešųjų pirkimų sistemos stebėsenos mechanizmo (planuose numatytos priemonės neapima visų galimų efektyvumo skatinimo metodų, pvz.: nenumatytas pakankamas viešųjų pirkimų sistemos efektyvumo stebėsenos mechanizmas, neišspręstas viešųjų pirkimų procese dalyvaujančių specialistų kompetencijos vertinimo klausimas, nėra numatyta su viešųjų pirkimų centralizavimo procesu susijusių rizikos veiksnių analizė). Taip pat, siekiant, kad pertvarkos metu patvirtintos papildomos kontrolės priemonės, orientuotos į sistemos tobulinimo procesą, tinkamai veiktų, turi būti skiriamas pakankamas vadovybės dėmesys tinkamam vidaus kontrolės veikimui užtikrinti.

Rekomendacijos

Krašto apsaugos ministerijai

1. Siekiant užtikrinti nuolatinį viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo procesą, būtina numatyti tinkamą sistemos efektyvumo stebėsenos mechanizmą, kuris apimtų:
 - nustatytų veiklos efektyvumo rodiklių nuolatinę analizę;
 - viešųjų pirkimų procese dalyvaujančių specialistų kompetencijos įvertinimą;
 - su viešųjų pirkimų centralizavimo procesu susijusių rizikos veiksnių analizę.

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (23 psl.).